

EVALUAREA INDICATORILOR DE DEZVOLTARE DURABILĂ AL SECTORULUI RURAL

T. BUJOR, dr., conf.univ.UASM

A. TURCAN-ȘUȘU, dr., conf.univ

L.GRINCIUC, lector superior univ.UASM

I.BUJOR, Student INSA Lyon

Dezvoltarea durabilă este un proces de schimbări care permite folosirea pe termen lung a mediului astfel încât dezvoltarea economică să rămână posibilă concomitent cu menținerea calității mediului la un nivel acceptabil. Durabilă poate fi și dezvoltarea comunităților rurale care reprezintă un proces în care comunitatea este implicată în mod activ pentru mobilizarea tuturor inițiativelor și valorificarea resurselor proprii în beneficiul social-economic al comunității. Pentru a obține asemenea deprinderi, trebuie întocmită o evaluare a stării social-economice actuale, precum și o evaluare a condițiilor de mediu care să evidențieze calitățile naturale și deficiențele produse prin intervenția omului. Evaluarea stării social-economice se bazează pe calculul indicatorilor specifici care trebuie interpretați atât în cadrul general al țării, căruia aparține teritoriul, cât și în funcție de tradițiile și nivelul local al evoluției comunității respective.

Din acest motiv rezultă că indicatorii de apreciere a dezvoltării rurale trebuie adaptați la nivelul general de evoluție al societății la un moment dat și pot fi grupați după scara geografică la care se referă și după sectorul de activitate pe care-l reflectă.

Le développement durable est un processus de changement qui permet à long terme l'utilisation de l'environnement de telle sorte que le développement économique reste possible tout en maintenant les niveaux de qualité de l'environnement à un niveau acceptable. Durable peut être et le développement des communautés du milieu rural qui représente un processus dans lequel la communauté est impliqué d'un façon active pour mobiliser toutes leurs initiatives et pour capitaliser les ressources sur l'avantage social et économique de la communauté. Pour acquérir ces compétences, il faut organiser une évaluation de la situation socio-économique, et une évaluation des conditions de l'environnement pour mettre en évidence les qualités naturelles et les défauts causés par l'intervention humaine. L'évaluation des impacts socio-économiques est basé sur le calcul des indicateurs spécifiques qui doivent être interprétés à la fois dans le cadre du pays qui appartient au territoire, ainsi que selon les traditions et le niveau local de l'évolution de la communauté.

Pour cette raison, les indicateurs permettant d'évaluer le développement rural, doit être adapté au niveau général de développement de la société à un moment donné et peuvent être regroupés en fonction de l'échelle géographique couverte par l'industrie et par le secteur qu'il reflète.

***Cuvinte cheie:** Creșterea economică; Dezvoltarea economică; Produsul intern brut; Rata de creștere a populației; Rata șomajului.*

Dezvoltarea durabilă este forma de creștere economică care satisface nevoile societății în termeni de bunăstare pe termen scurt, mediu și lung. Ea se fundamentează pe considerentul că dezvoltarea trebuie să vină în întâmpinarea nevoilor prezente fără să pună în pericol pe cele ale generațiilor viitoare.

Dezvoltarea durabilă este un proces lent de schimbări care permite folosirea pe termen lung a mediului astfel încât dezvoltarea economică să rămână posibilă concomitent cu menținerea calității mediului la un nivel acceptabil[1].

Principiile dezvoltării durabile în condiții ecologice sunt:

○ regenerarea resurselor naturale și păstrarea stocului lor natural la un nivel acceptabil;

○ reducerea poluării la un „nivel minim de siguranță”;

○ respectarea limitelor pentru conservarea biodiversității;

○ evitarea ireversibilității efectelor proceselor economice prin:

- strategii orientate către prevenirea riscurilor;

- orientarea dezvoltării tehnologice în direcția protejării mediului[4].

- orientarea schimbărilor instituționale și a deciziilor economice în direcția protejării mediului;

- distribuția veniturilor în mod echitabil și rezonabil.

Termenul „dezvoltare rurală” poate fi subiectul a numeroase definiții și interpretări. De exemplu, se poate defini printr-o îmbunătățire generală a bunăstării economice și sociale a locuitorilor rurali și a mediului instituțional și fizic în care ei trăiesc.

Dezvoltarea comunităților rurale poate fi descrisă ca un proces în care comunitatea este implicată în mod activ, în scopul mobilizării tuturor inițiativelor pentru valorificarea resurselor proprii în beneficiul social și economic al comunității. De foarte multe ori noțiunea de dezvoltare se identifică frecvent cu cea de creștere, deși ele nu sunt sinonime.

Creșterea înseamnă extinderea întregii activități economice într- un teritoriu și este măsurabilă prin numărul crescând al locurilor de muncă, prin creșterea veniturilor populației. Programele care generează aceste creșteri pun accentul pe crearea imediată a unor locuri de muncă, în general cu sprijin de la stat.

Dezvoltarea, are ca scop creșterea durabilă a productivității individuale, comunitare și instituționale, ceea ce poate duce la asigurarea unor venituri mai mari pentru indivizi.

Rolul important în dezvoltarea rurală revine resurselor umane, comunităților locale, participanților vieții economice și sociale, valorilor ecologice și ale peisajului cultural.

Pentru a obține asemenea deprinderi va fi necesar de a mobiliza forțele intelectuale și spirituale din toate țările lumii, aplicând principiul concentrării și diferențierii în favoarea zonelor cu cele mai mari necesități. Acest proces se bazează pe o abordare integrată care reunește în același cadru juridic și instrumental, adaptarea și dezvoltarea agriculturii, diversificarea economică, gestiunea resurselor naturale, îmbunătățirea activităților legate de mediu, punerea în valoare a patrimoniului cultural și a turismului.

În elaborarea programului cadru privind dezvoltarea rurală durabilă a unei zone trebuie întocmită o evaluare a stării social – economice actuale precum și o evaluare a condițiilor de mediu care să evidențieze calitățile naturale și deficiențele produse prin intervenția omului.

Caracterizarea social-economică se bazează pe calculul indicatorilor specifici care trebuie interpretați atât în cadrul general al țării căruia aparține teritoriul, cât și în funcție de tradițiile și nivelul local al evoluției comunității respective.

Nivelul social economic al unei zone depinde de un complex de factori istorici, politici, culturali etc., cu caracter variabil pe termen scurt sau cu caracter stabil pe o durată îndelungată de timp. Din acest motiv, indicatorii de apreciere a dezvoltării rurale trebuie adaptați la nivelul general de evoluție a societății la un moment dat. În principiu, acești indicatori pot fi grupați după mai multe criterii:

- după scara geografică la care se referă;
- după sectorul de activitate pe care-l reflectă.

INDICATORI AI DEZVOLTĂRII RURALE ÎN FUNCȚIE DE SCARA GEOGRAFICĂ

Aprecierea nivelului general de dezvoltare a unei zone trebuie privită în contextul național respectiv și de aceea trebuie luați în considerație unii indicatori macroeconomici, stabiliți la nivel național. cum sunt:

- produsul intern brut reflectă expresia valorică a tuturor mărfurilor produse în țară și a serviciilor prestate într-o anumită perioadă de timp, de obicei un an. Se poate exprima ca PIB total sau raportat pe locuitor;
- ponderea ramurilor economice în formarea PIB reflectă contribuția ramurilor și sectoarelor economice la formarea PIB;
- productivitatea muncii sectoriale se poate exprima prin:

PIB/persoana activa (PA) sau

PIB/unitatea de timp activ (persoana ocupată integral în agricultură: UTA), pentru activitatea agricolă.

Deoarece timpul real utilizat pentru muncă este diferit de alte sectoare din cauza caracterului sezonier al activității, indicatorul PIB/PA este mai mic în agricultură față de alte sectoare. Indicatorul PIB/UTA are însă valori mai mari;

- structura populației active, apreciată în două moduri: populație total ocupată și populație activă convențională, rezultată din recalcularea populației totale ocupate la nivelul timpului integral de lucru. Pentru agricultură timpul mediu efectiv de lucru, în producția vegetală este de cca 30% din timpul total;
- producția energetică și consumul energetic/locuitor;
- randamentul consum energie/volum de produse;
- emisii de gaze cu efect de seră și alți poluanți;
- rata șomajului;
- rata de creștere a populației urbane etc.

La nivel regional sau local indicatorii economici trebuie să reflecte mărimea resurselor naturale și umane disponibile precum și gradul de dezvoltare generală actuală. Prin compararea acestor indicatori cu indicatorii echivalenți stabiliți la nivel național se poate aprecia gradul actual de dezvoltare regională (locală) în vederea stabilirii unor programe și direcții de evoluție. Dintre indicatorii dezvoltării rurale la nivel regional (local) menționăm:

Indicatori economici:

- suprafața agricolă și arabilă pe locuitor;
- structura exploatațiilor agricole pe clase de mărime;
- structura culturilor și producției obținute;
- structura efectivelor de animale total și pe locuitor;
- cheltuieli totale pe familie și structura acestora;
- suprafața agricolă deservită de principalele mașini agricole;

Indicatori sociali:

- rata de creștere a populației;
- rata migrației nete;
- rata șomajului;
- ponderea populației sub pragul sărăciei;
- ponderea populației școlarizate, pe niveluri;
- structura populației pe grupe de vârstă;
- dotarea tehnică a localităților și a gospodăriilor;

Alți indicatori:

- densitatea căilor de transport pe categorii și clase de calitate;
- structura și calitatea serviciilor;
- practicarea agroturismului (capacitate, numărul de turiști etc.);
- consumul de combustibil fosil.

INDICATORI AI DEZVOLTĂRII RURALE PE RAMURI ECONOMICE ȘI SOCIALE

Determinarea priorităților în aplicarea programelor privind dezvoltarea rurală necesită utilizarea unor indicatori specifici fiecărui sector de activitate. Acești indicatori se regăsesc în buna măsură și în cadrul indicatorilor apreciați după scara geografică, realizându-se, de fapt, o altă grupare a lor.

În domeniul agriculturii indicatorii trebuie detaliați pe ramuri pentru o analiză eficientă a situației actuale și a modificărilor pe care se produc de la o etapă la alta.

Pentru producția agricolă se folosesc indicatorii care se referă la:

- culturile de câmp;
- legumicole;
- pomi-viticole;
- suprafața agricolă/arabilă, pe locuitor;
- ponderea terenurilor pe categorii de proprietari (deținători) pe categorii de folosință;
- structura culturilor și producției obținute;
- consumul de îngrășăminte chimice și organice la hectar;
- gradul de valorificare prin industrializare al producției principale;
- gradul de valorificare a produselor secundare agricole sau rezultate din prelucrare industrială;
- suprafața aferentă principalelor tipuri de mașini agricole;
- baza de transport și mecanizare a agriculturii (CP/locuitor);
- suprafața amenajată pe categorii de lucrări de îmbunătățiri funciare, ponderea din suprafața totală;
- indicele de utilizare a amenajărilor de irigații;
- numărul, mărimea și complexitatea întreprinderilor de prelucrare a produselor agricole;
- numărul de animale, pe specii și locuitor;
- producția medie de carne, lapte, ouă etc./locuitor;
- producția piscicolă/ha luciu de apă;
- consumul de furaje/kg carne, litru de lapte, 100 de ouă etc.[6,8,13]

Pentru a cuantifica și a avea o imagine corectă a dezvoltării durabile, se impune dezvoltarea unui sistem informațional statistic în acest domeniu. Abordarea unui sistem de indicatori care să ajute la monitorizarea dezvoltării durabile a țării noastre, trebuie să pornească de la obiectivele și țintele prevăzute în Strategia Națională pentru Dezvoltare Durabilă și alte documente programatice adoptate la nivel național și să fie în concordanță cu Strategia de Dezvoltare Durabilă a UE adoptată în anul 2001 la Göteborg.

Acești indicatori trebuie să fie consensuali și să dea o imagine reprezentativă celor trei dimensiuni a dezvoltării durabile: societate, economie și mediu. În aceeași măsură, este necesar ca aceștia să fie foarte clari, robuști și viabili din punct de vedere statistic, să fie obținuți din cele mai bune surse de date, surse care să fie armonizate din punctul de vedere al metodologiei cu standardele internaționale, să fie comparabili cu Statele Membre ale UE și să ofere comparabilitate și cu standardele internaționale utilizate de Organizația Națiunilor Unite și OECD. În același timp, acești indicatori trebuie să se poată obține în timp util și să fie ușor de revizuit, în vederea actualizării lor[9].

Biroul Național de Statistică a luat inițiativa de a include și de a iniția un studiu pilot pentru dezvoltarea unui sistem de indicatori de dezvoltare durabilă. Scopul acestui proiect este realizarea unui sistem de indicatori care să acopere în totalitate cei trei piloni ai dezvoltării durabile după modelul acceptat de UE și de a pune bazele unei largi dezbateri cu factorii interesați în dezvoltarea acestui domeniu. La construirea

indicatorilor s-a avut în vedere un model de organizare sistematică și coerență a datelor, adoptat de Eurostat și Agenția Europeană de Mediu.

Lista indicatorilor cuprinde:

- indicatori structurali cu referință la mediu, pentru care Republica Moldova are obligativitate de raportare către organismele internaționale;
- indicatori care monitorizează atingerea obiectivelor de dezvoltare ale mileniului;
- indicatori care monitorizează atingerea obiectivelor cuprinse în Strategia de dezvoltare a Republicii Moldova.

Acest proiect reprezintă o etapă premergătoare construirii unui sistem mai elaborat de cuantificare a celor trei domenii de dezvoltare durabilă și, totodată, poate constitui și o provocare pentru o largă dezbateră cu factorii implicați în evidențierea dezvoltării durabile în Republica Moldova[8].

Pentru a vedea cum și cât este promovată dezvoltarea durabilă în cadrul politicii naționale, este nevoie de date. În lipsa acestora, nici natura, nici magnitudinea problemei nu sunt clare, iar efectele politicilor nu pot fi stabilite.

Mai mult, este nevoie de criterii/indicatori/standarde încă din faza de elaborare a unei strategii/politici, precum și de stabilirea unei metodologii de monitorare, și de evaluare.

Alegerea indicatorilor ține însă în mod direct de felul cum este perceput conceptul sustenabilității (dezvoltării durabile). Spre exemplu, o abordare dogmatică a conceptului ar evidenția faptul că resursele naturale sunt finite, și în consecință ar tinde să impună limite absolute asupra utilizării colective și individuale a mediului. Din contra, o abordare mai relaxată ar evidenția interșanjabilitatea resurselor sociale, economice și de mediu.

În orice caz, sustenabilitatea cuprinde cel puțin trei aspecte: ecologice, sociale și economice. Nu este necesar să încercăm să înglobăm toate aceste aspecte într-un singur set de indicatori, dar trebuie să fie clar că ele au fiecare rolul lor în elaborarea unor politici.

Scopul indicatorilor este să permită întâi monitorizarea și apoi evaluarea diferitelor aspecte ale sustenabilității (dezvoltării durabile), și de a oferi indicații concrete, de care politicile se pot folosi (pentru a se verifica și corecta). Pentru a corespunde acestui scop, indicatorii trebuie să satisfacă anumite calități, cum ar fi relevanța pentru formularea politicilor, uzabilitatea, baza științifică, posibilitatea de cuantificare.

În general, există calități standard care sunt cerute unor indicatori, cum ar fi reprezentativitatea, replicabilitatea, datele pe care se bazează, lipsa de ambiguitate, etc. În acest sens, foarte importante sunt: gradul de acoperire al efectelor de mediu, pătrunderea în interiorul întregului ciclu de viață, și transferul (sau nu) al problemelor către generațiile viitoare. În prezent au fost elaborați unii indicatori care pot fi folosiți ca atare sau cu mici adaptări. Alții noi pot fi de asemenea imaginați. Din păcate, toți indicatorii sunt mai mult sau mai puțin specializați, o integrare a lor fiind relativ dificilă, dacă nu chiar imposibilă deocamdată.

Concluzii:

Dezvoltarea durabilă este un proces lent de schimbări în rezultatul cărora dezvoltarea economică să rămână posibilă concomitent cu menținerea calității mediului la un nivel acceptabil. Rolul important în dezvoltarea rurală revine resurselor umane, comunităților locale, participanților vieții economice și sociale, valorilor ecologice și ale peisajului cultural. În elaborarea programului cadru privind dezvoltarea rurală durabilă a unei zone trebuie întocmită o evaluare a stării social – economice actuale precum și o evaluare a condițiilor de mediu care să evidențieze calitățile naturale și deficiențele produse prin intervenția omului.

Fiind cunoscut faptul, că nivelul social-economic al unei zone depinde de un complex de factori istorici, politici, culturali etc., cu caracter variabil pe termen scurt sau cu caracter stabil pe o durată îndelungată de timp, indicatorii de apreciere a dezvoltării rurale trebuie adaptați la nivelul general de evoluție a societății la un moment dat, trebuie să fie consensuali și să dea o imagine reprezentativă celor trei dimensiuni a dezvoltării durabile: societate, economie și mediu. În aceeași măsură, este necesar ca aceștia să fie foarte clari, robuști și viabili din punct de vedere statistic, să fie obținuți din cele mai bune surse de date, surse care să fie armonizate din punctul de vedere al metodologiei cu standardele internaționale, să fie comparabili cu Statele Membre ale UE și să ofere comparabilitate și cu standardele internaționale utilizate de Organizația Națiunilor Unite. În același timp, acești indicatori trebuie să se poată obține în timp util și să fie ușor de revizuit, în vederea actualizării lor.

Referințe bibliografice

1. Bumbu I. Dezvoltarea durabilă, curs de prelegeri. Ed. U.T.M. 2005;
2. Constantin Mihăilescu, „Republica Moldova în contextul dezvoltării durabile”, publicație științifică, Chișinău, 2005, pp. 29-31;
3. Bold, E. Buciuman, N. Drăghici „Spațiul rural – definire, organizare, dezvoltare”, Timișoara, Editura Mirton 2003, pp. 15-21;
3. Ivan-Ungureanu, Clementina, „Strategia dezvoltării durabile”, Tribuna Economică nr.10, 2003;
4. Manoliu Mihai, Ionescu Cristina. Dezvoltarea durabilă și protecția mediului, H.G.A., București, 1998;
5. M. Talmaciu, C. Mihai, „Politica de Dezvoltare Rurală Durabilă a Uniunii Europene – o nouă abordare”, Iași, 2004, pp. 462-468;
6. Planul Național de Acțiune privind realizarea Recomandărilor Comitetului ONU la CEDAW pentru perioada 2008-2011;
7. Set armonizat de indicatori de dezvoltare sensibili la dimensiunea de gen în contextul Obiectivelor de dezvoltare ale Mileniului, BNS, Chișinău, Statistica, 2009;
8. Strategia Națională de Dezvoltare pe anii 2008-2011;
9. Șt. Mitrache „Dezvoltarea durabilă rurală”, Editura Planeta, 2000, p.44;
10. Vadineanu A. ș.a. Dezvoltarea durabilă, vol.I, „Teorie și practică”, București, 1999;
11. www.statistica.md;
12. http://www.icpe-ca.ro/en/dezvoltare_durabila.asp;
13. http://141.85.31.54/strategie/TehnologiaInformatiei/Tehnologia_Informatiei.htm.